

Bibeln och kyrkan

Bibeln och kyrkan

Inlägg av biskoparna i
Evangelisk-lutherska kyrkan
i Finland 2021

Bibeln och kyrkan

Inlägg av biskoparna i Evangelisk-lutherska kyrkan i
Finland 2021

© Biskopsmötet

Publikationer från Ev.-luth. kyrkan i Finland,
Biskopsbrev 2021

Redaktion: Tapio Luoma, Anna-Kaisa Inkala, Kari Kopperi,
Petri Merenlahti, Juha Meriläinen, Matti Repo

Grafisk formgivning: Milla Cotterill

Ombrytning: Grano Oy

Bilder: Kyrkans bildbank / Aarne Ormio, Iiro Törmä

ISBN 978-951-789-723-5 (hft.)

ISBN 978-951-789-724-2 (PDF, tillgänglig)

ISSN 2737-2448 (tryckt)

ISSN 2737-2553 (webbpublikation)

Grano Oy, Vasa 2021

Till läsaren

Boken du håller i din hand inleder en serie av biskopsbrev. I serien publicerar biskoparna i Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland gemensamma inlägg om aktuella ämnen. Serien utkommer både i tryckt form och på webben på adressen evl.fi/biskopsbrev.

Biskopsbrevet har skrivits till såväl allmänheten som kyrkans anställda och församlingsmedlemmar. De uppmuntrar till dialog om viktiga frågor i den kristna tron och vår gemensamma värld.

Det första brevet handlar om Bibeln och om hur vi kristna ska läsa den. Utgångspunkten är frågor om hur Bibeln har uppkommit, hur den ska tolkas, hur man ser på vetenskaplig bibelforskning och varför det är viktigt att läsa Bibeln.

Biskoparna uppmuntrar oss att ta tag i Bibeln. Bibelns ord talar till oss och påverkar oss. Bibeln förmedlar det

glädjebudskap som utgör grunden för kyrkans liv och verksamhet. Bibeln är Guds tilltal till oss.

Helsingfors den 27 november 2021

Redaktionen

Bibeln och kyrkan

För oss kristna är Bibeln en unik bok där vi kan höra Guds röst. Bibelordet ger de tillbakadragna frimodighet, det tröstar de sörjande, sätter ord på vår längtan och ger vägledning åt dem som söker. Bibeln är en helig bok som har kommit till genom många olika skribenter under olika historiska perioder. Ändå blir dess budskap levande för nya generationer.

Med det här inlägget vill vi biskopar uppmuntra till bibelläsning. Bibeln är kyrkans stora skatt, Guds källa till glädje och kraft för var och en. I Bibelns texter kan vi ständigt, i tider av förändring och inför nya frågeställningar, finna ett budskap av hopp för världen och alla människor.

Den kristna kyrkan tror att Gud talar till människan och hela mänskligheten genom Bibelns ord. Bibeln vittnar om en kärleksfull Gud. Bibeln talar om för oss hurdan Gud är, vilken relation människan har till Gud, vilken människans uppgift är och hur vi blir frälsta. I Bibeln framgår det vad Gud vill av oss och hur han vill att vi ska leva tillsammans med varandra. Därför behöver både kyrkan och människan Bibeln. Bibelns ord har betydelse för hela världen.

Vi tolkar Bibeln genom Jesus Kristus. Enligt den luther-ska tron kommer Kristus till oss genom ordet. Bibelns tex-ter leder oss i den andliga kommunikationen med Kristus, särskilt under gudstjänsten och i kyrkans övriga liv. Det här framkommer i församlingens svar efter läsningen av bibeltexterna i högmässan: "Så lyder Herrens ord – Gud vi tackar dig." Enligt vår kyrkas bekännelse och författningar är Bibeln den högsta auktoriteten för vår tro och lära.

Bibelforskning är nödvändigt

Den lutherska kyrkan värdesätter studier, forskning och användning av vårt förnuft. Alltsedan början av reformationen har kyrkan värderat dialogen med den vetenskapliga forskningen. Forskningen ökar vår förståelse av hur de olika delarna i Bibeln har kommit till, deras historiska kontext och litterära särprägel. Att känna till detta är väsentligt för kyrkans bibeltolkning.

Guds ord som det förmedlas genom Bibeln tar sig uttryck i olika litterära genrer. Mellan den heliga skriftens pärmar ryms berättelser, böner, profetior, släkttavlor, myter, uppmaningar, lagar, löften och andliga sånger. De olika texterna bildar en samling av heliga skrifter, dvs. kanon. Kyrkan anser dem vara en helhet, och varje del läses och förklaras tillsammans med de övriga texterna.

Det viktigaste är att Bibeln läses och att vi låter ordet verka.

Det viktigaste är att Bibeln läses och att vi låter ordet verka. All bibelläsning handlar om en tolkning och tillämpning utifrån frågorna och förståelsen vid respektive tidpunkt. Det är också viktigt att hela tiden reflektera över och kritiskt granska olika bibeltolkningar, eftersom varje generation i sin förklaring är präglad av sina egna betoningar och i viss mån blind för dem. Individer och samfund kan använda Bibeln både i livets tjänst och för att skada andra utan att alltid lägga märke till skillnaden.

Kristus är Bibelns centrum och kärna

Bibeln är Guds skrivna ord, men Gud har i första hand uppenbarat sig själv genom sitt Ord, Jesus Kristus. I Johanneevangeliet omtalas Jesus som Ordet som varit till från begynnelsen, men som har blivit människa. Genom det eviga Ordet som blev människa uppenbarar Skaparen för människan vem han är och vad han gjort för oss och fortfarande gör.

Bibelns texter bjuder in oss till gemenskap med Guds Ord, Jesus Kristus. När vi läser Bibeln, mediterar över dess texter och ber kan vi både som individer och tillsammans få höra Guds röst. Det sker i synnerhet i gudstjänsten. Där kommer församlingen i kontakt med Kristus, det levande Ordet. Därför har Bibeln en grundläggande

Bibelns
texter bjuder
in oss till
gemenskap
med Guds
Ord, Jesus
Kristus.

betydelse för kyrkan, olik alla andra ord eller skrifter av teologer eller kyrkans lärare.

Kristus är Bibelns centrum och kärna. Hans ord och gärningar skapar en "lins" genom vilken kyrkan tolkar Bibeln. När vi läser Bibeln i vår lutherska tradition frågar vi oss hur de olika texterna "driver Kristus", det vill säga uppenbarar Kristi betydelse. Budskapet om Kristus innebär att Gud är nådig mot den syndiga människan. Samtidigt utmanar det oss att fråga vad det innebär att leva som kristen och som kyrka i vår tid.

Budskapet
om Kristus
innebär
att Gud är
nådig mot
den syndiga
människan.

Bibeln är Guds tilltal och människors ord

Bibeln berättar om det liv som Guds vandrande folk levde under olika tider och innehåller människors vittnesbörd om Guds närvaro i deras liv och i historiska skeenden. Kyrkan tror att Bibelns tillkomsthistoria är både mänsklig och gudomlig. Bibeln är Guds ord och den heliga Anden har verkat när berättelserna formats, skrivits ned och sammanställts. Denna process kallas Bibelns inspiration.

Allt i Bibeln är dock inte likvärdigt eller lika betydelsefullt. Vi måste beakta texternas litterära karaktär och den situation där de kom till. Den tanke som föds vid en första läsning är inte alltid en tillräcklig eller korrekt förklaring av bibelstället i fråga – därför behöver kyrkan och vi kristna en välgrundad bibelforskning och en tillförlitlig förklaring.

Guds son kom till världen som en verklig människa i en viss tid och på en viss plats. Ordet blev människa och blev

Guds tilltal är förankrat i historien.

en del av historien. Också Guds skrivna ord är mänskligt och följer sin egen tid. Guds tilltal är förankrat i historien och de bibliska texterna är inte avsedda att uppfylla de krav som respektive tids vetenskap eller kultur ställer. De gavs till människor som levde med sin tids kunskap, värderingar och världsbild. Ändå kan Bibeln till väsentliga delar också förstås av människor idag. Ordet som blev kött talar fortsättningsvis till människor genom Bibeln.

Trons historia börjar i Gamla testamentet och fortsätter genom Nya testamentet

Kristus och hans betydelse går omöjligt att förstå utan Gamla testamentet och dess berättelser om förhållandet mellan människan och Gud. Nya testamentets budskap om Gud som alltings Skapare, samtidigt helig och rättvis domare, både älskande och nådig, Jesu Kristi Fader, baserar sig på Gamla testamentet.

Gamla testamentet ska emellertid inte läsas bara i ljuset av Nya testamentet. Det har sitt eget värde både som judarnas heliga skrift och som en textsamling som formulerar och tolkar mänsklighetens tidlösa grundfrågor.

Gamla testamentets skrifter var de kristnas första heliga texter. Kyrkan kan inte lägga beslag på judarnas heliga bok för egen del, men Gamla testamentet är också en del av de kristnas historia. Det var just ur de texterna som tron på Guds särskilda uppenbarelse i Kristus föddes. Jesu ord, gärningar, död och uppståndelse tolkades i ljuset av de heliga skrifterna som samma tro som både Mose och profeterna hade förkunnat.

Gamla testamentet är Guds ord, även om allt innehåll i det inte är bindande för kristna. Paulus säger till exempel att "Kristus är slutet på lagen" (Rom. 10:4): Mose lag om de judiska ceremonierna gäller inte dem som hör till Kristus, även om Guds lag, som uttrycks i de tio budorden via Mose, gäller alla.

Både Nya och Gamla testamentet innehåller berättelser och uppmaningar som bygger på en världsbild och värderingar som inte utan problem kan överföras till vår tid. Bibelns beskrivningar av krig, våld och förtryck av andra människor i Guds namn har åstadkommit mycket ont i kyrkans historia, då de kritiklöst har tillämpats på uttolkarens egen tid.

Nya testamentets centrala budskap är evangeliernas beskrivningar av Kristi undervisning, handlingar, lidande, korsdöd och uppståndelse samt hans person. Apostlarnas brev förklarar vilken betydelse dessa har för församlingarna och vittnar om att den tidiga kyrkans tro fokuserade på den omvälvande förändring i förhållandet mellan Gud och människan som skedde i och med Kristus. Evangelierna kulminerar i budskapet om att döden är övervunnen.

Paulus brev befäster den tidigaste skriftliga tolkningen av vilken betydelse Jesu uppståndelse har. Evangelierna som skrevs efter Paulus brev bidrar med nya nyanser i den teologiska förståelsen av uppståndelsen. Den tidiga förkunnelsen om uppståndelsen fick aningen olika formuleringar och betoningar i olika författares texter, men den gemensamma nämnaren är övertygelsen om att Jesus lever.

Gamla
testamentet
är Guds
ord, även
om allt
innehåll i
det inte är
bindande
för kristna.

Bibeln är mera än summan av de olika delarna

Bibeln är kyrkans bok, men inte kyrkans skapelse. De enskilda texterna och sammansättningen har kommit till i den tidens Israel, i den tidiga judendomen och bland de första kristna.

Bibeln är
kyrkans
bok, men
inte kyrkans
skapelse.

Bibelns sammansättning växte fram steg för steg när de troende levde med texterna. Det var ingen enskild människa eller något möte som samlade slumpmässiga texter för att ge dem status som kyrkans heliga skrifter. De fick sin plats i kanon i och med att de redan från tidigare var kända och lästes i församlingarna. De hade ett eget värde utifrån auktoriteten i texten. De respekterades

och man lyssnade till dem för att de gav ett eko av den levande Kristus, vars röst apostlarna hade förmedlat. De var erkända och allmänt använda i församlingarna på olika håll, och kanon hade i praktiken sammanställts redan på 190-talet e.Kr., innan man beslutade om kanons gränser under ett kyrkomöte på 380-talet.

Bibeln är emellertid inte samma helhet för alla kristna; olika kyrkosamfundsbibeln består i viss mån av olika stort antal böcker. Till exempel ingår Gamla testamentets apokryfer i Bibelns boksamling, men i den lutherska kyrkan har de inte samma ställning som i den katolska eller ortodoxa kyrkan. Trots att de inte läses i gudstjänsterna märks deras inflytande också i de lutherska ländernas kultur. Enligt den lutherska uppfattningen är det nyttigt att sätta sig in i apokryferna. De ingår också ofta i de finländska biblarna.

Bibelns uppkomst och tolkning vävs samman redan internt i Bibeln. Tolkningen har börjat samtidigt som de

Bibeln är
inte samma
helhet för
alla kristna.

Bibelns uppkomst och tolkning vävs samman redan internt i Bibeln.

första delarna i textsamlingen har kommit till: Femte Moseboken tolkar Andra Moseboken, Nya testamentet tolkar Gamla testamentet, och många av Bibelns nyare texter innehåller hänvisningar till de tidigare texterna. Genom hänvisningarna öppnar sig nya tolkningar. Interaktionen mellan texterna ger nya betydelser i den kyrkliga bibeltolkningen och teologin.

Ett bra exempel är berättelsen i Lukasevangeliet om när Jesus läser ett avsnitt ur Jesajas bok om profetens dåtida kallelse, och överför den till att gälla honom själv och hans eget uppdrag (Luk. 4:16–22). I Jesu tolkning får Jesajas profetia en ny innebörd, som kyrkan i sin tur fortfarande tillämpar på sin egen kallelse och det uppdrag Jesus ger.

I och med att en enskild text ingår i en helig skriftsamling får den en skriftlig miljö, dvs. kontext som är annorlunda än enbart den historiska kontexten. Därför är det naturligt att vi i kyrkan parallellt läser till exempel Första Mosebokens berättelse om hur Gud skapade världen genom sitt ord och beskrivningen i början av Johannesevangeliet om vem som är Guds ord genom vilken världen skapades.

Det är också relevant att läsa varje bok i Bibeln för sig, utan kanonisk och litterär koppling till de andra bibliska texterna. Då framträder bredden i Guds ord tydligare än vad en strikt kanonisk tolkning kan visa. Gud har låtit sitt ord bestå av många röster med en inbördes harmoni, inte begränsat sig till en enda röst.

Gud talar på alla språk

Det går att höra Guds röst både i en översättning och i originaltexten. I enlighet med den tidiga judiska traditionen har den kristna kyrkan alltid ansett översättningar av Bibeln vara Guds ord i lika hög grad som originaltexten. Pingstens under, som skildras i Apostlagärningarna, betyder att Guds heliga Ande talar till människor från olika folk på deras eget språk. Därför ska Bibeln göras tillgänglig på alla språk. Dessutom behöver vi med jämna mellanrum göra nyöversättningar i takt med att språket förnyas.

För Nya testamentets författare var den grekiska översättningen av Gamla testamentet, Septuaginta, verkligen Guds ord, trots att den inte alltid i detalj följer den hebreiska förlagan. På motsvarande sätt har också många ofullkomliga översättningar av Nya testamentet förmedlat den kristna tron till vår tid och på vårt språk.

Den lutherska reformationen hade som mål att alla skulle kunna läsa Bibeln på sitt eget modersmål. Det här grundar sig på övertygelsen om att Bibeln är tydlig och enhetlig i fråga om sitt centrala frälsningsbudskap. Utvecklingen av läskunnigheten var porten till det personliga lärandet, men också till bibelläsningen. Eftersom språk och kulturer skiljer sig från varandra blir översättningen till ett annat språk och en annan kultur oundvikligen en tolkningsprocess. Därför kan översättningar skilja sig från varandra både mellan och inom olika språk och kulturer. En del av meningsskiljaktigheterna mellan kristna har att göra med att översättningar läses och förstås på olika sätt.

Den lutherska reformationen hade som mål att alla skulle kunna läsa Bibeln på sitt eget modersmål.

Bibeln läses och tolkas både söndag och vardag

Bibelns berättelser har från början förmedlats muntligt, i och med att det länge var få förunnat att kunna läsa. Fortsättningsvis läses Bibeln högt i gudstjänsterna varje söndag. Dessutom mediterar vi kring och ber utifrån texterna både enskilt och tillsammans i många olika sammanhang.

Förutom i gudstjänsterna och under bönen läses och tolkas Bibeln i alla livssituationer där tron på Kristus kallar oss att tjäna. Eftersom människors livsfrågor och en föränderlig värld utmanar oss, blir bibeltolkningen aldrig färdig. Tolkningen sker också i form av handlingar, till exempel när vi möter en nästa i nöd inom församlingens diakoni, den internationella katastrofhjälpen eller missionsarbetet.

Bibeln fungerar som spegel för både individens och gemenskapens liv.

Bibeln fungerar som spegel för både individens och gemenskapens liv. Samtidigt är den ett fönster till Guds verklighet. Den heliga Anden kallar alla kristna och hela kyrkan till ständig självkritisk granskning. Guds ord leder, uppmuntar och tillrättavisar kyrkan, anger riktningen för värderingar och verksamhet. Då kyrkan bibehåller sin öppenhet för Guds levande Ord, utövar den inte bibelkritik, i stället är det Bibeln som utövar kyrkokritik. Bibeltolkningen är en process som med tiden korrigerar sig själv, där det mänskliga livet, tolkningen av de heliga skrifterna och kyrkans läromässiga arv för en dialog sinsemellan.

Bibelläsningen är fortlöpande

Att utforska Guds ord är en del av det kristna livet. Det finns olika sätt att läsa Bibeln regelbundet. I den lutheriska kyrkans gudstjänster följer man kyrkoåret enligt den västliga traditionen. Genom att läsa Bibelns texter enligt kyrkoåret öppnas det som är centralt i den kristna tron. Texterna i Gamla testamentet samt Nya testamentets brev och evangelier belyser frälsningshistoriens skeden utgående från Bibelns olika tidsepoker.

Många bibelställen faller utanför texterna och evangelieavsnitten för kyrkoårets helgdagar. En del av dem har valts ut till texterna i samlingen under kyrkoårskalendern för andakter varje veckodag i året. De öppnar nya perspektiv på kyrkoårets teman.

Ett annat och äldre sätt är att fortlöpande läsa Bibeln bok för bok och kapitel för kapitel. Det fortlöpande lässättet

användes i gudstjänster före det lässätt som byggts upp utifrån kyrkoåret och dess högtider. En tillämpning av detta är att läsa till exempel ett kapitel i Bibeln om dagen. Fortlöpande läsning kan vara lättare om man har Bibeln uppslagen på bordet och läser ett avsnitt i den åt gången. Mellanrubrikerna i den nuvarande kyrkobibeln gör det lättare att få en bild av korta avsnitt.

Att läsa en bok i taget ger en bild av varje bok som helhet. Bibeln är ju en samling som består av 66 böcker. Bibelverserna får sin innebörd av de verser och kapitel som finns kring dem. Också läsarens livssituation inverkar på hur Bibeln förstås. Samma bibelställen öppnas på olika sätt i olika livsskeden.

Det finns många olika handledningar för bibelläsning. Man har också utvecklat olika mobila applikationer som underlättar regelbunden bibelläsning. Det väsentliga är att ta tag i boken eller öppna applikationen och i bön regelbundet läsa Guds ord. Det är särskilt viktigt för präster och församlingsanställda.

Bibeln 2000 (©2000)

Herrens befrielse av Israel

43 ¹ Nu säger Herren,

han som har skapat dig, Jakob,

han som har format dig, Israel:

Var inte rädd, jag har friköpt dig.

Jag har gett dig ditt namn, du är min.

² När du går genom vatten är jag med dig,

vattemassorna skall inte dränka dig.

När du går genom eld skall du inte bli svedd.

Någons skall inte beträna dig.

³ Jag är Herren, din Gud.

Israels Helige är den som räddar dig.

Jag lämnar Egypten som löven för dig,

jag ger Raab och Saba i utbyte.

⁴ Du är rymt för mig,

jag ärv och likar dig.

Därför ger jag måniskor i utbyte mot dig.

Andra folk som betänning för din liv.

⁵ Var inte rädd, jag är med dig.

Inn öster för jag hem dina barn.

Det lönar sig att läsa Bibeln tillsammans med andra

Den kontext där texterna läses är väsentlig för förståelsen och användningen av alla böcker. Bibeln kan till exempel läsas inom ramen för kulturutövning och inspirera konstnärer. Samtidigt kan Bibeln också läsas inom ramen för historia, arkeologi eller språk och kasta ljus över forskningen kring de kulturer där den fötts, människors dagliga liv och seder samt de bakomliggande värderingarna.

För kristna är det bra att också känna till hur Bibeln läses i andra sammanhang. Sammanhangets värderingar och traditioner inverkar på hur texten förstås. Det här gäller också kyrkan och dess plats i sin egen kontext. Människans livshistoria och olika skeden i den andliga resan flätas samman till en del av bibeltolkningen. Människan tolkar

Bibelstudium under en kväll för unga vuxna i Agricolakyrkan i Helsingfors.

och använder Bibeln på olika sätt i olika livssituationer och gemenskaper, betonar olika texter och ser berättelser som är bekanta sedan tidigare i ett nytt ljus.

I ekumeniska samtal kyrkorna emellan har det visat sig vara fruktbart att tillsammans studera ett visst tema ur bibliskt perspektiv. För Lutherska världsförbundets och Katolska kyrkans *Gemensam deklaration om rättfärdiggörelseläran* (1999) var det avgörande att man tillsammans fördjupade sig i Bibeln. Deklarationen har senare också godkänts av Metodisternas världsråd, det anglikanska kyrkosamfundet och de reformerta kyrkornas världsförbund.

I religionsdialogisk anda går det att studera Bibeln också tillsammans med dem som har en annan tro. En respektfull gemensam läsning av de heliga texterna (scriptural reasoning) skapar ett tryggt rum, där representanter för olika religioner var för sig studerar sina egna heliga texter i förhållande till ett gemensamt tema eller en viss fråga. Det finns goda erfarenheter bland annat från de tre abrahamitiska religionerna, då judar, kristna och muslimer utan att söka en gemensam tolkning har velat öka den ömsesidiga förståelsen, kärleken och respekten.

För att förstå Bibeln behövs också vetenskap

Vetenskaplig bibelforskning har hjälpt kristna förstå Bibeln och dess tillkomsthistoria. Också översättningar av Bibeln baserar sig på långvarig och mångsidig forskning. Många saker i Bibeln vore svåra eller omöjliga att förstå utan kunskap om originalspråket, de historiska omständigheterna och berättelsetraditionerna. På motsvarande sätt skulle universiteten knappast satsa på bibelforskning i den nuvarande omfattningen utan kyrkan och dess utbildningsbehov, trots att bibelforskning delvis motiveras utifrån historie- och kulturforskning.

Den vetenskapliga bibelforskningen studerar Bibeln som en mänsklig skriftsamling och enligt sina egna metoder. Den tar inte ställning till Gud, Guds handlingar eller

I vetenskapens namn kan man inte hävda att Bibeln är eller inte är Guds ord.

Guds tilltal. I vetenskapens namn kan man inte hävda att Bibeln är eller inte är Guds ord. Kyrkan däremot hör i Bibeln förutom människors erfarenheter också Guds röst. Förhållandet mellan en vetenskaplig och en kyrklig bibelförklaring har av tradition åskådliggjorts genom hänvisning till Kristi två "naturer", Guds Ord som blev människa. Kristus är samtidigt helt och hållet människa och helt och hållet Gud. Ingendera sidan kan förminska eller förstärkas på bekostnad av den andra. På motsvarande sätt är Bibeln helt och hållet skriven av människor och helt och hållet Guds ord. Om man försöker bortförklara Bibelns mänsklighet, så oslipad den är, är det som att förneka Kristi mänsklighet och sårbarhet.

BIBELN

Bibeln erbjuder inte en alternativ förklaring till hur världsalltet har uppstått, inte heller upplyser den oss om andra frågor som hör till naturvetenskapen. På liknande sätt ger vetenskapen inte en alternativ förklaring till Bibeln. Båda närmar sig samma frågor, men från sina egna utgångspunkter. Vetenskapen utforskar verkligheten med hjälp av det mänskliga förnuftet, så långt som de nuvarande metoderna tillåter det. Bibeln å sin sida presenterar Gud, hans vilja och verk och människans relation till Gud också då den talar om världen. Som exempel har Bibelns många skapelseberättelser förstås på helt olika sätt av tidiga judar och kristna jämfört med moderna kreationister. Skapelseberättelserna visar på Gud, en enda, som skapar en god värld, som vilar på den sjunde dagen och som skapar världen med sin Visdom. Skapelseberättelserna bjuder människan att ge Gud äran och att viga sitt liv till Guds verk under vardag såväl som helg.

Trots att vi haft mycket nytta av den vetenskapliga forskningen är bibelläsning inte ett privilegium för de akademiskt utbildade. Eftersom kyrkan lär att Kristus är Bibelns centrum, kan vilken kristen som helst i tillräcklig omfattning förstå Bibeln.

Kristus är centrum, men hans röst kan höras från olika håll

I kyrkorna runtom i världen diskuteras Bibeln och bibeltolkningen mycket: vem har rätt att tolka Bibeln och vems tolkning är den riktiga? Grupper som länge varit i marginalen har tagit Bibeln till sig och också breddat synvinklarna. Samma text kan få en annan ton när man läser den ur en fattigs, en funktionshindrad persons, ett människohandelsoffers eller en gruppidentitets synvinkel.

Sedan slutet av förra seklet har det utvecklats olika typer av emancipatorisk teologi som har gett bekanta texter nya läsningar (t.ex. befrielse-teologi, feministteologi, postkolonialistiska förklaringsmodeller). I dessa utgår man från ett perspektiv som hänför sig till en viss grupp av människor. Med hjälp av det lyfter man ur Bibelns rikedomar fram

Överallt på jorden läser människor Bibeln och lyssnar till Kristi röst på olika sätt.

nya tankar för alla som söker Guds ord som blivit människa.

Överallt på jorden läser människor Bibeln och lyssnar till Kristi röst på olika sätt. I det globala syd framstår evangeliernas berättelser om Jesu gärningar och undervisning i ett annat ljus än i t.ex. Finland. En herde eller jordbrukare kan känna igen tilltalet i Jesu jordnära liknelser bättre än vad en kontorsarbetare i en storstad gör.

De många diskussionerna och meningsskiljaktigheterna kring bibelbruket visar att Bibeln har betydelse. När olika tolkningar möts kan det leda till en bättre förståelse och tolkning, ifall dialogen förs med ömsesidig respekt. När Kristus är centrum är villkoret för att bevara och stärka den kristna enheten inte en samstämmig tolkning av saker som inte är centrala.

Tolkning innebär ansvar

Redan de tidiga judarna betonade att samma text kan ge upphov till olika tolkningar. Texternas natur inverkar också; poetiska texter och liknelser förmedlar budskapet på ett annat sätt än en rak och tydlig undervisning. Texternas historiska bakgrund och litterära stil ökar vår förståelse när vi läser Bibeln. Förutom enskilda verser lönar det sig att också läsa helheter och fundera på syftet med texten.

Varje uttolkare av Bibeln bör vara medveten om det tidsmässiga och kulturella avståndet mellan oss och den tid då Bibeln kom till. Bibelns texter kan bara svara på de frågor som vi kan ställa dem. Det är inte meningsfullt att ställa sådana frågor till texten som det inte är tänkt att den ska svara på. Trots att uttolkarens egna förutsättningar och behov påverkar förståelsen, begränsas möjligheterna att tolka texten helt slumpmässigt när vi lyssnar till textens

Bibeln kan tolkas på olika sätt, men inte hur som helst.

budskap. Bibeln är vår gemensamma bok: den har uppkommit i det judiska och det kristna samfundet och används i båda samfundens religionsutövning. Bibeln kan tolkas på olika sätt, men inte hur som helst.

I kyrkan tolkas Bibeln i vår egen tid och i människors aktuella livssituation. För lutheraner har det alltid varit viktigt att var och en som vill själv kan läsa Bibeln och med hjälp av texterna umgås med Gud. Bibeln tolkas både i relation till personliga livsfrågor och när församlingen är samlad.

Till all bibeltolkning hör ett ansvar, särskilt när uttolkaren har en upphöjd position i sitt sammanhang. Samlingen av heliga skrifter innehåller också utmanande, svåra, mångbottnade och för dagens människa upprörande berättelser. Varje uttolkare förutsätts veta sitt ansvar när han eller hon försöker komma tillrätta med dessa texter. Människor kan använda Bibeln till både gott och ont. Också församlingen som tar

emot budskapet har ett ansvar för att bedöma hur Bibeln tolkas. I kyrkans predikan och övriga undervisning är det särskilt viktigt att värna om att utläggningens centrum är Kristus, Guds Ord som blev människa. I den lutherska kyrkan har de viktigaste nycklarna för den gemensamma tolkningen av Bibeln ansetts vara Kristi ord och gärningar, eumeniska trosbekännelser samt principen om att skilja mellan lag och evangelium.

Bibelns texter
kan bara svara
på de frågor
som vi kan
ställa dem.

Guds ord verkar och ändrar också bibeltolkningen

Bibeln har en nästa tvåtusenårig tolkningshistoria. Ursprungligen har dess budskap förkunnats i ett annorlunda samhälle, i en annan politisk, ekonomisk och kulturell situation än den vi lever i idag. Bibelläsning och en kristocentrisk förkunnelse har emellertid satt sina outplånliga spår i vår egen kultur och har satt i gång en utveckling som har format världen. Som en konsekvens av det kan vi peka på många saker i vår kultur som överensstämmer med Bibelns undervisning, men som inte var kända begrepp under den tid då Bibeln skrevs ned. Dessa fenomen djupa rötter känns dock igen både i Guds skapelseverk och i Kristi människoblivande. Det gäller till exempel människovärdets

okränkbarhet och allas likvärdiga mänskliga rättigheter, något som påverkat politik och samhälle.

Vår förståelse av världen och människan påverkar också hur vi tolkar Bibeln. Bibeln förändras inte, men vår förståelse av människan och vår kunskap om världen förändras, utökas och fördjupas. Den här förändringen återspeglas oundvikligen i bibeltolkningen, då nya frågor som var främmande och obekanta för tidigare generationer utmanar de kristnas och kyrkans bibeltolkning. Som kristna ska vi fundera över hur vi i vår tid bäst kan höra och förmedla budskapet om Guds godhet.

Bibeln är en bok där Ordet med hjälp av orden föder tro, stärker hoppet och förnyar kärleken. När

Vår förståelse
av världen och
människan
påverkar
också hur vi
tolkar Bibeln.

vi lever med den förändras vi. När vi begrundar dess ord fördjupas vår uppfattning om oss själva och meningen med allting. Genom Bibeln börjar den heliga Anden andas i oss och skapa nya innebörder i vårt dagliga liv. Öppna alltså Bibeln och läs!

Tapio Luoma, ärkebiskop i Åbo och Finland

Simo Peura, biskop i Lappo

Matti Repo, biskop i Tammerfors

Seppo Häkkinen, biskop i S:t Michel

Jari Jolkkonen, biskop i Kuopio

Teemu Laajasalo, biskop i Helsingfors

Jukka Keskitalo, biskop i Uleåborg

Kaisamari Hintikka, biskop i Esbo

Bo-Göran Åstrand, biskop i Borgå

Mari Leppänen, biskop i Åbo

Publikationen *Bibeln och kyrkan* inleder en ny serie av biskopsbrev. Det här inlägget handlar om hur vi kristna ska läsa Bibeln. Utgångspunkten är frågor om hur Bibeln har uppkommit, hur den ska tolkas, hur man ser på vetenskaplig bibelforskning och varför det är viktigt att läsa Bibeln.

Biskoparna uppmuntrar oss att ta tag i Bibeln. Bibelns ord talar till oss och påverkar oss. Bibeln förmedlar det glädjebudskap som utgör grunden för kyrkans liv och verksamhet. Bibeln är Guds tilltal till oss.

ISBN 978-951-789-724-2
(PDF, tillgänglig)

EVANGELISK-LUTHERSKA
KYRKAN I FINLAND